Wojewódzka i Miejska
Biblioteka Publiczna
im. C. Norwida
w Zielonej Górze

Zielonogórskie Studia Bibliotekoznawcze

Zeszyt 6

Zielona Góra 2014

Zielonogórskie Studia Bibliotekoznawcze

Zeszyt 6

Zielonogórskie Studia Bibliotekoznawcze

Zeszyt 6

Pod redakcją
Andrzeja Bucka
Joanny Wawryk

Zielona Góra 2014

Rada Naukowa

Andrzej Buck (Zielona Góra)
Małgorzata Czerwińska (Zielona Góra)
Jerzy Jarowiecki (Kraków)
Bożena Koredczuk (Wrocław)
Przemysław Słowiński (Gorzów Wlkp.)

Komitet Redakcyjny

Andrzej Buck (redaktor naczelny)
Przemysław Bartkowiak (zastępca redaktora naczelnego)
Joanna Wawryk (sekretarz, redaktor językowy)
Dawid Kotlarek (redaktor tematyczny)
Paweł Liefhebber (redaktor tematyczny)
Janusz Rećko (redaktor tematyczny)
Przemysław Szczuciński (redaktor statystyczny)

Tłumaczenie streszczeń

Joanna Kapica-Curzytek

Lista recenzentów dostępna na stronie zsb.norwid.net.pl

Wersja drukowana ma charakter pierwotny,
na jej podstawie powstaje wersja cyfrowa w Zielonogórskiej Bibliotece Cyfrowej

© WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze
Zielona Góra 2014

Wydawca
Pro Libris – wydawnictwo WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze
al. Wojska Polskiego 9, 65-077 Zielona Góra

ISBN 978-83-64393-12-9

ISSN 2299-3363

Skład
Firma Reklamowa GRAF MEDIA

Druk
Unidruk

Spis treści

Andrzej Buck, Joanna Wawryk, Wprowadzenie 9

Biblioteka jako „trzecie miejsce"

Barbara Budyńska
Biblioteki publiczne w Polsce pierwszej dekady XXI wieku 15

Ewa Adaszyńska
Zmiany w projektowaniu budynków bibliotecznych i organizacji przestrzeni bibliotek akademickich 41

Dorota Matysiak
Biblioteka naukowa jako „trzecie miejsce" na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 59

Małgorzata Siadaczka, Marzena Szafińska-Chadała
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Marii Grzegorzewskiej w Zielonej Górze jako „trzecie miejsce" 77

Iwona Małocha-Bartkowiak
Działalność naukowa Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze w latach 2002-2012 87

Danuta Wańka
Od przedszkolaka do „starszaka". Rozważania na temat „trzeciego miejsca" w oparciu o doświadczenia Biblioteki Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 107

Joanna Wawryk
„Trzeci wiek" w „trzecim miejscu", czyli seniorzy w bibliotece publicznej 119

Małgorzata Czerwińska
Osoba z niepełnosprawnością wzroku w bibliotece – rehabilitacja czy normalizacja środowiska życia? Bibliologiczno-tyflologiczny dyskurs wokół możliwości i ograniczeń 135

Varia

Dawid Kotlarek
Biblioteki publiczne rejencji legnickiej w XIX i na początku XX wieku – wstęp do badań 157

Maria Pidlypczak-Majerowicz
Badanie znaków własnościowych w księgozbiorach bibliotek publicznych 169

Paweł Liefhebber
Wykorzystanie metody graficzno-porównawczej w badaniach pisma „neogotyckiego" – propozycja badawcza 177

Przemysław Bartkowiak, Daniel Koteluk
Gloryfikacja Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w świetle działalności i stanu księgozbioru biblioteki w osadzie wiejskiej Czerwieńsk w powiecie zielonogórskim w latach 1949-1956 199

Robert Rudiak
O działalności wydawniczej oficyny AND (1993-2003) 211

Andrzej Buck
Studenckie jednodniówki (1977-1978) – propozycje modelu badawczego 237

Recenzje i sprawozdania

Sławomir Kufel
Słowo nie zawiedzie [rec. Małgorzata Czerwińska, *Słowem potrafię wszystko. O piśmienniczości osób z niepełnosprawnością wzroku – studium bibliologiczno-tyflologiczne*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2012, 895 s.] 269

Daniel Koteluk
Kilka słów o bibliotekach kieleckich [rec. Grażyna Gulińska, *Biblioteki publiczne szkolne i pedagogiczne w Kielcach w latach 1945-1975*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, Kielce 1992, 180 s.] 271

Paweł Liefhebber
Sprawozdanie z IX Forum Młodych Bibliotekarzy „Biblioteka – przystań bez granic" (Gorzów Wielkopolski, 18-19 września 2014 roku) 273

Noty o autorach 277

Table of Contents

Andrzej Buck, Joanna Wawryk, Introduction 9

The library as "the third place"

Barbara Budyńska
Public libraries in Poland in the first decade of the 21st century 15

Ewa Adaszyńska
Changes in design of the library buildings and organization of the space of academic libraries 41

Dorota Matysiak
The scientific library as "the third place" – case study: The Main Library of Wrocław University of Economics 59

Małgorzata Siadaczka, Marzena Szafińska-Chadała
Pedagogical Voivodeship Library of the Maria Grzegorzewska in Zielona Góra as "the third place" 77

Iwona Małocha-Bartkowiak
Scientific activity of the Cyprian Norwid Voivodeship and City Public Library in Zielona Góra in the years 2002-2012 87

Danuta Wańka
From a kindergartener to the senior citizen. Dissertation about "the third place" based on experience of the Library of the Pedagogical and Artistic Department of the Adam Mickiewicz University 107

Joanna Wawryk
"The third age" at "the third place" or senior citizens in the public library 119

Małgorzata Czerwińska
A person with vision impairment in the library – rehabilitation or normalization of a living environment? A discourse about bibliology and vision impairment on one's potential and limitations 135

Varia

Dawid Kotlarek
Public libraries of the Legnica Regierungsbezirk in the 19th century and at the beginning of 20th century – introduction to the research 157

Maria Pidlypczak-Majerowicz
Studies on bookplates in the library stocks of the public libraries – research postulates 169

Pawel Liefhebber
Graphic-comparative method in studies on "neogothic" writing – research suggestion 177

Przemysław Bartkowiak, Daniel Koteluk
Glorification of the Union of Soviet Socialist Republics in light of activity and state of the library stock of the library in the Czerwieńsk village, Zielona Góra County in the years 1949-1956 199

Robert Rudiak
Activity of the AND Publishing House (1993-2003) 211

Andrzej Buck
Students' dailies (1977-1978) – suggestions of models for research 237

Reviews and reports

Sławomir Kufel
A word will not let you down [Małgorzata Czerwińska, *Słowem potrafię wszystko. O piśmienniczości osób z niepełnosprawnością wzroku – studium bibliologiczno-tyflologiczne* (*I can do everything with a word. About literacy of people wih sight impairment – a study in bibliology and typhology*), Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2012, pp. 895] 269

Daniel Koteluk
Some words about libraries in Kielce [Grażyna Gulińska, *Biblioteki publiczne szkolne i pedagogiczne w Kielcach w latach 1945-1975* (*Public and school libraries in Kielce in years 1945-1975*), Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, Kielce 1992, pp. 180] 271

Pawel Liefhebber
Report from the 9th Young Librarians Forum "Library – a haven without borders" (Gorzów Wielkopolski, 18-19 September 2014) 273

About the authors 277

Andrzej Buck, Joanna Wawryk

Wprowadzenie

Szósty zeszyt „Zielonogórskich Studiów Bibliotekoznawczych", kontynuując rozwiązanie przyjęte w poprzednim wydaniu, jest zbiorem artykułów autorów reprezentujących różne ośrodki naukowe. Zasadniczą grupę stanowią teksty w części pierwszej – *Biblioteka jako „trzecie miejsce"*. Hasło przewodnie, nawiązujące do socjologicznej koncepcji Raya Oldenburga, którą przywołują autorki większości zamieszczonych w tej części artykułów, już się zadomowiło w dyskursie o bibliotekach, jest nośne i trafnie oddaje kierunek przeobrażeń bibliotek, niekiedy dość odległych od ich tradycyjnych funkcji. Prezentowane teksty zawierają refleksje ogólne, jak i przykłady działań konkretnych bibliotek w rozmaitych obszarach bądź w odniesieniu do wybranych grup użytkowników.

Zachęcamy do lektury otwierającego pierwszą część artykułu Barbary Budyńskiej, która w oparciu o szczegółowe dane diagnozuje kondycję bibliotek publicznych i ich miejsce wśród innych instytucji kultury. Obecnie – dowodzi autorka – kształtuje się nowy model biblioteki publicznej, łączący tradycję z nowoczesnością. Biblioteki mają duży potencjał, ugruntowaną pozycję, zmieniają się natomiast ich funkcje. Prognoza na przyszłość to biblioteka wielofunkcyjna, hybrydowa, skonsolidowana.

Zmiany zachodzą też w projektowaniu budynków bibliotecznych i w organizacji przestrzeni bibliotek akademickich, o czym z dużym znawstwem pisze Ewa Adaszyńska, która była kierownikiem projektu Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego. Biblioteka uniwersytecka coraz częściej jest otwarta nie tylko dla pracowników naukowych i studentów – ona również pretenduje do roli „trzeciego miejsca", stając się „przestrzenią publiczną i to czyni ją czymś więcej aniżeli tylko tradycyjnie pojmowaną biblioteką". Przykład takiej właśnie instytucji zawiera kolejny artykuł. Dorota Matysiak stawia w nim pytanie, czy biblioteka akademicka może wykorzystać koncepcję „trzeciego miejsca" dla rozwoju i lepszego funkcjonowania w otoczeniu społecznym. Przedmiotem opisu jest lokalizacja, wnętrze, usługi biblioteczne oraz proklienckie zarządzanie charakteryzujące Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Kolejnym przykładem biblioteki akademickiej, otwartej na potrzeby szerokiego grona użytkowników, jest Biblioteka Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, zaprezentowana przez Danutę Wańkę. Autorka podaje przykłady inicjatyw, które mogą być inspirujące dla innych placówek, a z pewnością do-

wodzą, że biblioteka akademicka to też miejsce wypoczynku, spotkań i działań wzmacniających poczucie przynależności do danego środowiska.

Dwa artykuły w tej części są poświęcone zielonogórskim bibliotekom. Małgorzata Siadaczka i Marzena Szafińska-Chadała omawiają działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Marii Grzegorzewskiej w kontekście koncepcji „trzeciego miejsca", prezentując szereg nietypowych i niekiedy zaskakujących działań. Iwona Małocha-Bartkowiak natomiast skupia się na działalności naukowej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida, które to działania często też mają charakter otwarty (np. konferencje czy wystawy), a więc można by je postrzegać w odniesieniu do przewodniego hasła.

Głosem w dyskusji na temat biblioteki jako „trzeciego miejsca", a przy okazji i granic zawodu bibliotekarza, jest wypowiedź Joanny Wawryk, dotycząca obecności seniorów w bibliotekach publicznych. Autorka dostrzega rolę działań bibliotek na rzecz osób starszych, tym bardziej że ta grupa społeczna jest coraz liczniejsza, więc jej potrzeby nie powinny być lekceważone. Biblioteki publiczne są zaś szczególnie predysponowane do wspomagania integracji i solidarności międzypokoleniowej.

Na uwagę zasługuje obszerny artykuł Małgorzaty Czerwińskiej, która z ogromnym znawstwem rozważa uwarunkowania „obecności" osób z niepełnosprawnością wzroku w bibliotece. Zagadnienie jest bardzo złożone – badaczka mówi m.in. o poszukiwaniu rozwiązań w obrębie pedagogiki bibliotecznej, kultury organizacyjnej, zarządzania jakością w bibliotece, jak również rehabilitacji i normalizacji życia osób z niepełnosprawnością wzroku. Przyjazna (nie tylko niepełnosprawnym) przestrzeń daje bowiem „szansę »bycia wśród ludzi«, nawiązania kontaktów lub choćby krótkiej rozmowy. Przywraca poczucie normalności".

W kontekście pierwszej części artykułów można by jeszcze dodać, że hasło biblioteki jako „trzeciego miejsca" wyraża kierunek zmian, jak i konstatację tego, co aktualnie się dzieje, oraz jest wskazaniem na potrzeby, które były realizowane w bibliotekach już u ich zarania, powołując się chociażby na przykład Biblioteki Aleksandryjskiej, będącej miejscem m.in. naukowych badań i dyskusji. U podstaw działalności bibliotek tkwi jednak książka, o której na etapie przekształceń bibliotek nie powinno się zapominać.

W drugiej części zatytułowanej *Varia* zawierają się teksty różnorodne tematycznie, w tym – dotyczące historii książki i bibliotek, studium z zakresu paleografii, a także omówienie działań wydawniczych oficyny AND i medioznawcza propozycja badawcza. Część zamieszczonych w tym dziale artykułów należy traktować jako prolegomena do pogłębionych badań.

Dawid Kotlarek porusza zagadnienie rzadko podejmowane w literaturze bibliotekoznawczej, tj. niemieckie biblioteki publiczne działające na obszarze rejencji legnickiej w XIX i na początku XX wieku. Artykuł jest próbą ukazania warunków, sposobów organizacji i rozwoju bibliotek ludowych na wspomnianym terytorium i jednocześnie stanowi wstęp do badań nad tą tematyką.

Maria Pidłypczak-Majerowicz zgłasza postulaty dotyczące badań znaków własnościowych w księgozbiorach bibliotek publicznych. Badań proweniencyjnych wymagają druki XIX- i XX-wieczne przechowywane w dużych bibliotekach publicznych i naukowych, jak i w mniejszych ośrodkach posiadających zbiory regionalne. Jedna z propozycji badawczych dotyczy księgozbiorów na tzw. Ziemiach Odzyskanych – warto by ten wątek podjąć w przyszłości.

Specjalistyczny artykuł Pawła Liefhebbera zawiera propozycję badawczą wykorzystania metody graficzno-porównawczej w badaniach pisma „neogotyckiego". Autor, posiadający dogłębną wiedzę w poruszanej problematyce, podkreśla, że założenia tej metody nie stoją w sprzeczności z dotychczasowymi ustaleniami historyków, a mogą wzbogacić wyniki analizy rękopisów. Badacz wskazuje też na elementy tej metody wymagające głębszej analizy przy badaniach pisma historycznego.

Kolejny tekst, autorstwa Przemysława Bartkowiaka i Daniela Koteluka, przynosi szereg ciekawych przykładów gloryfikacji ZSRR i idealizacji działaczy komunistycznych na podstawie działalności i stanu księgozbioru biblioteki w osadzie wiejskiej Czerwieńsk w latach 1949-1956. Okazuje się, że czytelnicy nie byli zainteresowani tego rodzaju skrajnie upolitycznionymi publikacjami i wybierali polską literaturę klasyczną.

Omówienia dziesięcioletniej działalności Oficyny Wydawnicza AND podjął się Robert Rudiak. Autor, podsumowując dorobek oficyny prowadzonej przez Andrzeja Bucka, konstatuje, że przeszła ona do historii najpopularniejszych wydawnictw lubuskich, będąc ważną instytucją kulturotwórczą w regionie. Często bowiem książki sygnowane przez AND, w tym seria debiutów poetyckich, spotykały się z szerokim omówieniem krytyków, wpływały też na działania innych instytucji kulturalnych, doprowadzając do ożywienia kulturalnego regionu.

Tę część artykułów zamyka obszerny artykuł Andrzeja Bucka, w którym autor zastanawia się, jak badać czasopisma studenckie. Sięgając do teorii komunikacji społecznej, wyznacza społeczny obieg komunikatu prasowego, jakim była jednodniówka studencka. Prezentuje rozpiętość modeli prasy studenckiej, od modelu pokoleniowego, poprzez kanoniczny, integracyjny, funkcjonalny, środowiskowy, do okolicznościowego. Zwraca uwagę, że nadal jest to znakomite pole badawcze dla prasoznawców.

W ostatniej części zostały zamieszczone dwie recenzje, autorstwa Sławomira Kufla i Daniela Koteluka, oraz sprawozdanie Pawła Liefhebbera z IX Forum Młodych Bibliotekarzy. W kolejnych zeszytach planujemy kontynuować prezentację interesujących książek naukowych, jak i spektakularnych przedsięwzięć organizowanych przez biblioteki.

Oddając do rąk Czytelników niniejszy zeszyt, mamy nadzieję, że spotka się on z życzliwym przyjęciem oraz że lektura zawartych w nim artykułów skłoni do refleksji nad kierunkiem przeobrażeń bibliotek i będzie inspiracją do dalszych badań i publikacji.